

se i u djelima koja podsjećaju na zbivanja iz II. svj. r. (*Kolona*, 1948), kao i u mapama crteža *Žene u logoru* (oko 1942) i *Pod okupacijom* (1946, s predgovorom M. Selakovića). Nakon toga vraća se pejzažu Dalmatinske zagore, koju je u hrv. književnosti prikazao njegov otac D. Šimunović (*Vrlička gradina*, 1952; *Klis*, 1954). U analizi surovoga pejzaža Zagore paleta se smiruje u zagasite tonske odnose (crno, smeđe, zeleno); pojedine su površine omeđene bijelim linijama koje dinamiziraju plohu i slici daju uvijek drukčiji ritam. Prijelom označava slika *Docu* (1954) svojom ritmičkom strukturom i osobitim bogatstvom reducirane palete. Izraz se sve više sažima 1956–58 (*Kameni brijeg*, 1956; *Međe na brijegu*, 1957; *Pejzaž u Zagori*, 1958). Ponekad su u pejzaž ukomponirani stilizirani likovi žena, koji djeluju kao da su srasli s oporim tlom (*Žene u Zagori*, 1957). Oko 1960. geometrizirani se elementi smekšavaju, a naglašuju se unutrašnja tektonika i valoviti ritam omeđenih polja (*Ograde*, 1960; *Stare međe*, 1962). Motiv je sveden na osnovne odnose, a pikturnalna su sredstva štedljivo upotrijebljena; u tome razdoblju nastaju djela prepoznatljiva izraza i dosljedne stilske sinteze (*Sivi kamenjar*, 1963). Poč. sljedećega desetljeća Š. se postupno okreće »apstrakciji« u kojoj je semantička podloga uvijek vidljiva, premda se u nekim djelima pojavljuju i metafizička obilježja (*Nestajanje*, 1971; *Stara priviđenja*, 1973). Slijede vizionarski doživljaji u mnoštvu varijacija (*Sjene kamenjara*, 1977) kao i niz prozračnih akvarela. Zgušnjavanje izraza, spiritualizacija doživljaja i rasplinjavanje motiva u svjetlosti glavne su odrednice djela iz posljednjega razdoblja, u kojima se slikar usredotočuje na simboliku detalja (*Davni tragovi*, 1985; *Ruševine*, 1988). Š. je izraziti primjer slikara koji izrastajući iz zavičaja dolazi do univerzalnih značenja ostvarenih modernim izrazom neponovljive sugestivnosti. — God. 1992. darovao je dio svojih djela kao i djela K. Kantoci Mostarskoj biskupiji, a 1994. i Modernoj galeriji u Zagrebu.

Samostalno je izlagao u Zagrebu (u nekoliko navrata sa suprugom, kiparicom K. Kantoci), Beogradu, Splitu, Novome Sadu, Dubrovniku,

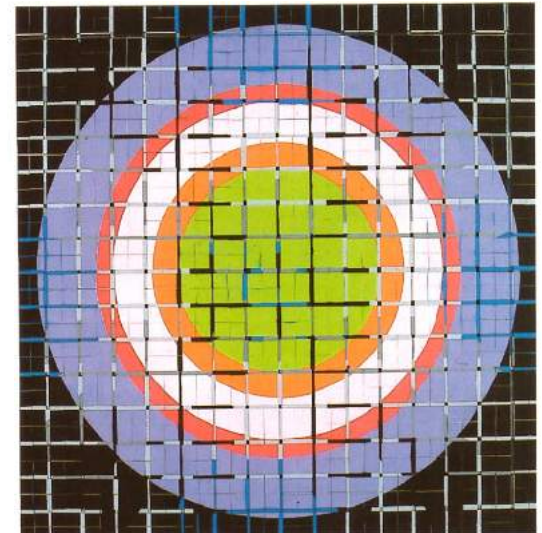
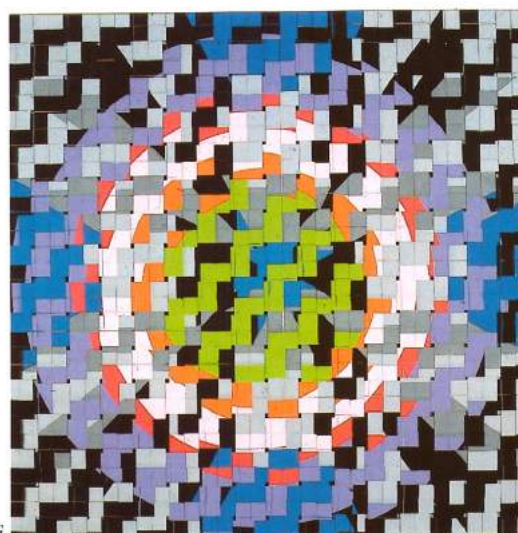
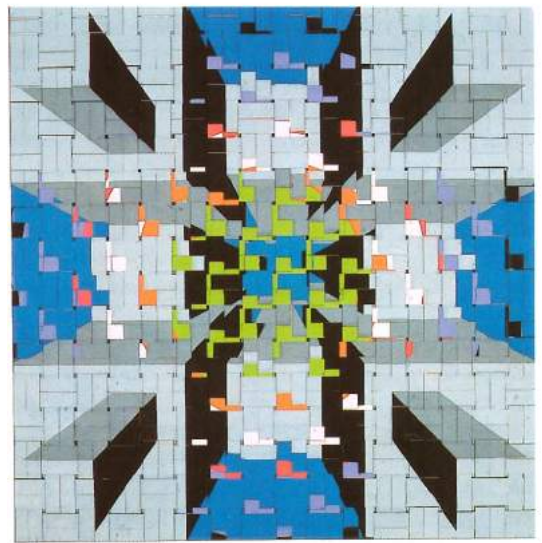
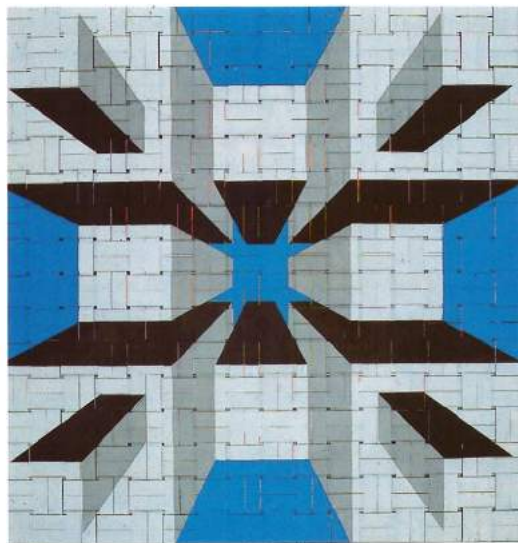
Osiijeku, Zadru, Šibeniku, Sarajevu, Subotici, Čakovcu i Pragu. Retrospektivne su mu izložbe priređene u Beogradu 1967. i Zagrebu 1978.

LIT.: Lj. Babić, U sjeni velikih majstora, *Obzor*, 1935, 208. — Z. Vojnović, Frano Šimunović — studije iz Španije, *Književnik*, 1935, 10. — J. Kaštelan, Uz slike Frane Šimunovića, *Jadranski dnevnik*, 1938, 122. — M. Šeper, Novije hrvatsko slikarstvo, *HS*, 1940, 5. — I. Šrepić, Hrvatska umjetnost, Zagreb 1943. — G. Gamulin, Izložba Antunac — Šimunović, Republika, 1945, 3. — D. Dragojević, Frano Šimunović, *Umjetnost*, 9. II. 1958. — G. Gamulin, Tamni pejzaži Frana Šimunovića, *Izraz*, 1958, 6. — V. Kružić-Uchytíl, Frano Šimunović, Zagreb 1958. — D. Dragojević, Frano Šimunović (katalog), Beograd 1962. — I. Zidić, Promicanje kamena, *Izraz*, 1962, 10. — M. Šolman, Frano Šimunović — Ksenija Kantoci, *ŽU*, 1972, 18. — Lj. Miška, Ksenija Kantoci — Frano Šimunović (katalog), Zagreb 1976. — J. Uskoković, Frano Šimunović — slikarstvo, crtež 1932–1977 (katalog), Zagreb 1978. — G. Gamulin, Frano Šimunović, *Bol* 1988. — V. Gotovac, Šimunović, predosjećaj sloma (katalog), Zagreb 1992.

ŠIMUNOVIĆ, Zlatko, slikar (Otočac, 14. XI. 1936 — Zagreb, 31. XII. 1995). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1962 (M. Tartaglia). Bio je suradnik Majstorske radionice K. Hegedušića 1962–67. Njegovi prvi kolaži i pokretni objekti nastaju u tragu racionalno-konstruktivističkih ideja EXATA 51 i »Novih tendencija«. Osnovne geometrijske oblike ili tijela (krug, kugla, kocka) razlaže i preoblikuje u prostoru uz pomoć pokretnih elemenata i kromatskih vibracija (*Mobilna skulptura*, 1975). Njegova su djela zasnovana na strogim matematičkim uzorcima, a izravnim djelovanjem promatrača mijenjaju se od »zadanih« do »nepredvidljivih« kombinacija (ciklus *Transformobili*, poslije 1985). Bavi se grafikom, lik. oblikovanjem, televizijskom scenografijom i uređivanjem interijera. — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1967, 1978, 1982, 1989), Novome Sadu (1979), New Yorku (1979), Dubrovniku (1981) i Samoboru (1986).

LIT.: Ž. Sabol, Zlatko Šimunović (katalog), Zagreb 1978. — L. Lomgren, Zlatko Šimunović (katalog), New York 1979. — M. Grčić, Zlatko Šimunović (katalog), Zagreb 1989. — Ž. Sa.

ŠIPAN, otok SZ od Dubrovnika, najveći među Elafitskim otocima. Od XI. je st. pod upravom Dubrovnika. O prapov. nastanjenosti svjedoče središnja gradina na Veljem vrhu (243 m) i kamene gomile na sjevernoj, slabo

ŠIPAN, ljetnikovac Vice Skočibuhe u Suđurdu

obradivoj strani otoka pokraj zaselaka Čepļesi i Dol. Iz antike potječu ostaci ladanjske vile u Luci, najvećoj otočkoj uvali na Z strani, a na više položaja duž središnjega Polja postoje različiti rim. tragovi. Iz starokršć. doba (VI – VII. st.) potječu crkvice na Biskupiji sred otoka (u sr. vijeku pregrađivane) te ulomci mramornoga namještaja iz neotkrivena svetišta u Pakljennoj. U Pakljennoj je očuvan sklop nekadašnjega benediktinskog samostana iz XI. st. s predromaničkom crkvom Sv. Mihovila, romaničko-gotičkom stambenom zgradom, kasnogotičkom kulom i velikom renesansnom crkvom Sv. Duha. Iz predromaničkoga su doba i crkve Sv. Ivana u Šilovu selu (dograđena u renesansi), te crkva Sv. Petra Staroga (posve ruševna). Sve tri predromaničke crkve na Šipanu tipološki pripadaju južnojadranskoj skupini trotravejnih građevina s kupolicom. Crkva Sv. Petra je bila arhit. najrašćanjenija, a druge dvije freskirane; dobro očuvani ciklus u crkvi Sv. Ivana ubraja se među najvažnije freske iz XI. st. na našoj obali, a vezuje se uz radionicu adriobiz. majstora koji rade i na dubrovačkoj katedrali. Iz istoga je doba i crkva Sv. Mihajla na stijeni.

Potkraj sr. vijeka gradi se niz seoskih i zavjetnih crkvice, od ranoromaničke Sv. Barbare do kasnogotičke župne crkve Sv. Stjepana u Luci, gdje od XIV. st. raste i glavno otočko naselje. Luka je naselje uglavnom rastresita tipa, a obuhvaća i pojedine ladanjske građevine i vlastelinske sklopove, te vile građene u XIX. st. u neohistorijskim stilovima. U I uvali istodobno nastaje drugo naselje – *Suđurađ*, koje se oblikuje oko crkvice Sv. Jurja, dvočlane građevine iz doba vladavine Anžuvinaca (XIV. st.) s freskom u pročelnome trijemu iz XVI. st. Diljem Šipana nastaje još desetak manjih odvojenih zaselaka koji određuju specifičan značaj prostorne organizacije otoka. Uz te zaseoke nastaje u razdoblju XV – XVII. st. petnaestak kapela u jednostavnim oblicima primorskoga graditeljstva. Crkva-tvrđava Sv. Duha, građena 1577, pripada među rijetka ostvarenja te vrste u Dalmaciji. Križne je osnove, odlikuje se visinom i kompaktnošću volumena, ravnim krovom te monumentalnom ujednačenošću unutrašnjega prostora.

Najbrojnije i razmjerno najrepresntativnije građevine pripadaju ladanjskoj arhitekturi, što odgovara pojačanu zanimanju dubrovačke vlastele za otok od XV. st. Vrijednost prototipa u širem smislu ima sjedište dubro-

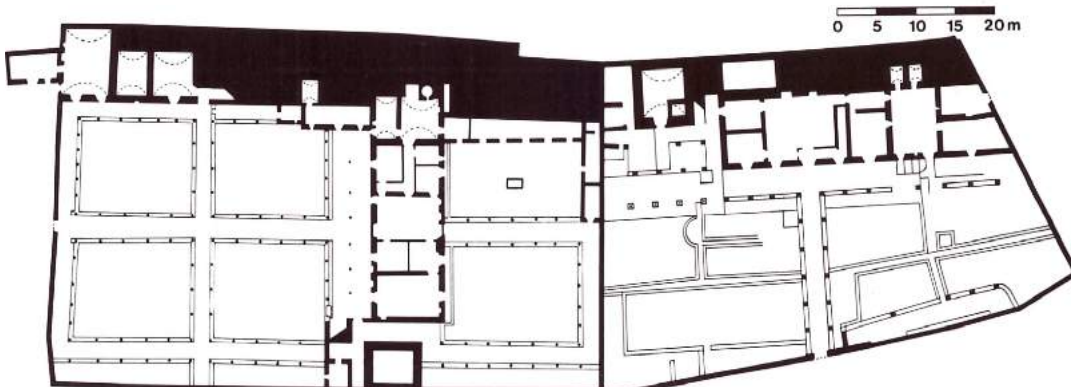

ŠIPAN, freske u crkvi Sv. Ivana u Šilovu selu

vačkoga kneza-kapetana iznad Luke. To je jednokatna građevina s krilnom istakom u obliku trijema-terase na pročelju i ograđenim dvorištem. Pedesetak djelomično očuvanih zdanja na zemljišnim posjedima pokazuju tipološki široku skalu od najjednostavnijih kuća-kula spojenih s gospodarskom prizemnicom u jednome krilu do zatvorenih sklopova složenijih funkcija i oblika (Sorkočević u Polju, Getaldić u Suđurdu). Među potonjima je važan ljetnikovac dubrovačkih biskupa sa starom kapelicom i dvokrilnom zgradom koja pokazuje stilski doradene elemente renesansne izvangradske vile. Građena je uz potporu biskupa Trivulcusa iz Milana, a dovršena za biskupa L. Beccadellija, koji je kao istaknuti humanist dao oslikati unutrašnjost slikarjama klasičnih nadahnuća; svoje je prebivalište hvalio u sonetima koje je slao slavnim suvremenim tal. umjetnicima i učenim ljudima. Arhitektonski su najrašćanjeniji ladanjsko-gospodarski kompleksi Tome i Vice Skočibuhe iz sred. XVI. st. u Suđurdu (stambene palače i kule, kapelica, paviljon, gospodarske zgrade, terase, ograđeni i odjeljeni vrtovi). Te dvije povezane cjeline odlikuju se strogim oblikovanjem u renesansnome stilu, smišljenim odnosom sagrađenih dijelova i vrtnih površina te pravilnošću u rasporedu kućnih prostorija. Iz renesansnoga su doba i najvrednije umjetnine na otoku, uglavnom čuvane u crkvi Sv. Stjepana u Luci (slike Pantaleonea, J. de Barbari) te u crkvi Velike Gospe u Pakljennoj (P. Coecke van Aelst, Krile Nikolin), koje svjedoče o visokoj razini opremanja crkv. središta na prostoru dubrovačkoga ladanja.

LIT.: F. Kesterčanek, *Renesansni dvorci obitelji Stjepović-Skočibuha na Šipanu*, Anali – Dubrovnik, 1961. – C. Fisković, *Kultura dubrovačkog ladanja*, Split 1966. – J. Lučić, *Prošlost elafitskog otoka Šipana*, SHP, 1968, 10. – I. Fisković, *Bilješke o starokršćanskim i ranosrednjovjekovnim spomenicima na otoku Šipanu*, Prilozi – Dalmacija, 1970. – N. Grujić, *Ljetnikovac L. Beccadellija na Šipanu*, Peristil, 1970, 12 – 13. – I. Fisković, *Prilog proučavanju predromaničke arhitekture na južnom Jadranu*, SHP, 1985, 15. – N. Grujić, *Ladanjsko-gospodarska arhitektura 15 – 16. st. na Šipanu*, Zbornik dubrovačkog primorja, 1988, 2. – Zlatno doba Dubrovnika (katalog), Zagreb – Dubrovnik 1987. I. Fis.

ŠIPEK, Viktor, slikar (Kapelščak u Međimurju, 15. II. 1896 – Zagreb, 18. I. 1969). Višu umjetničku školu polazio 1911 – 15. u Zagrebu (M. Cl. Crnčić, O. Iveković). Studij slikarstva nastavlja 1923. u Münchenu u priv.

ŠIPAN, tloort ljetnikovca Vice Skočibuhe u Suđurdu